

НА ОСНОВІ РЕАЛЬНИХ ПОДІЙ

Ще місяць тому Жанна працювала журналісткою в столичному глянцевому журналі. Та через фінансові труднощі вони з чоловіком вимушені були переїхати у село, до батьків Максима. Жанна почувалася там чужинкою, що лишилася сам на сам із власними сумнівами. Раптова пропозиція роботи спрямовує її в невеличке село Горбове. Багато років тому доля привела сюди ще одну жінку. Тоді, у спалахах Першої світової, уроджена австрійка Франциска закохалася в українського полоненого Захара і згодом вирушила разом з ним до далекого, чужого краю. Як виявилось, назустріч пеклу Другої світової та нелюдським випробуванням. А одного дня ця чужинка, «німка», стала спасителькою та берегинєю Горбового...

Чи допоможе Жанні історія незламної і чуйної Франциски вийти на світло із затінку власних сумнівів? Щоб не опустити руки та знайти оте загадкове жіноче щастя, про яке мріє кожна земна жінка...

bookclub.ua

ISBN 978-617-12-8899-7

9 786171 288997

ОЛЕНА ПЕЧОРНА
У ЗАТІНКУ
ЗЕМНОЇ ЖІНКИ

ОЛЕНА ПЕЧОРНА
У ЗАТІНКУ
ЗЕМНОЇ ЖІНКИ

СЕРЦЕ, СПОВНЕНЕ НАДІЇ, ВКАЖЕ ШЛЯХ

КСД

У ЗАТІНКУ
ЗЕМНОЇ ЖІНКИ

ОЛЕНА ПЕЧОРНА

У ЗАТІНКУ
ЗЕМНОЇ ЖІНКИ

РОМАН

ХАРКІВ
2021 **КСД**

УДК 821.161.2
ПЗ1

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

ISBN 978-617-12-8899-7

- © Сердюк О. В., 2021
- © Depositphotos / korobkova, обкладинка, 2021
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2021
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2021

Полудень. Сонце дістається найвищої точки альпійського безмежжя і зачудовано спиняється, роздивляючись полохливі тіні десь глибоко внизу. Довгі ряди виноградників розкреслюють схили, і згори ця картинка чимось нагадує велетенський лист-зізнання. Нижче гріються дахи ошатних будиночків. Їхні завітчані вікна тішаться різнобарв'ям, ніби райдугу в горщики спіймали. Біжить удалеч дорога, розгойдується з боку в бік, тоншає, стікається і зрештою губиться в смарагдовій безвісті. Тихо. Так тихо, що, здається, чути, як перемовляється з вічністю молодий вітер.

На цій думці дівчина, котра чомусь лежить на землі, замріяно всміхається, розплющує очі й одразу ж мружиться. Сонце скрізь. Проміння витанцьовує серед виноградного листу, бавлячись, рветься на яскраві клапті, гріє землю, і та неквапом вагітніє ним і камінням. Гостя відчуває тепло спиною, дрібні камінчики муляють, нагадуючи, що простирadlo, завбачливо розстелене долі, уже стареньке й місцями протерте. Але їй байдуже. Їй подобається цей чудний ритуал, такий дитинно-наївний і, здавалось би, позбавлений жодного сенсу. Щороку у свій день

народження вона приходить сюди, аби відчути життя сповна...

— Ш-ш-ш-ш-ш-ш... — Вітер пустотливо куйовдить чорняве волосся, лоскоче високе чоло й нашіптує велику-велику таємницю, що серпень у лабіринті літа застряг, а вона сміється і грайливо загинає пальці.

— Так-так, зачекай. Перше серпня, друге, третє, четверте, п'яте, шосте, сьоме, восьме, дев'яте... Дев'яте. Ти чуєш, сьогодні дев'яте...

— Ш-ш-ш-ш-ш-ш...

Іменинниця підхоплюється, хутко скидає сандалі, одну, потім другу, і обережно, щоб не порушити серцебиття кам'яного велетня, іде вглиб лабіринту. Чи то не лабіринт зовсім, а виноградник? Неважливо. Важливо, що в грудях лоскотно й хороше, серце-метелик ось-ось розправить крила й злетить увись — до все-сильного полудневого сонця, неозорого неба та любові, котра не має початку й не має кінця.

— Франциско... Франциско...

Красуня озирається. Несподівана радість і сум'яття уміщаються в карих очах, однак є в них ще щось. Щось... незбагненно-прекрасне. Чому нема ні пояснення, ні доведення, ані виміру. Є лише одне-єдине знання:

в затінку жінки земної
цієї короткої миті
всенький світ умістився...

Передзим'я

Дріт натягнутий, як струна,
Я з жердиною без страхівки
Балансую... Іду життям...
В серці віра — ото і тільки.

Без страху вже, бо він утік,
Коли вздрів те бажання жити.
Тільки біль підморгнув услід,
Лиш би втриматись, не завити...

Світ хитається, гамір, шал,
Регіт натовпу, що невміло
Ставлю кроки — не так, не сяк,
Не туди вигинаю тіло...

Я не бачу їх — висота,
Вуха хмарами позакладало.
Step by step... Бог мене веде,
То хіба уже цього мало?!

Оксана Кузів. Step by step¹

Чернігівська осінь замішувала в низьких купчастих хмарах перший сніг і супилася, мов норавлива жінка. Таки зарано, ой зарано для першого снігу, а що поробиш?

¹ Крок за кроком (англ.). — Авт.

Літо, котре звалося бабиним і ще вчора здавалось нескінченним, бігло вслід за сріблястим «лексусом», що рухався в протилежному від Чернігова напрямку. Котився спокійно й розмірено, якимось навіть меланхолійно. У полях по обидва боки дороги куйовдилося тонесеньке павутиння, поодинокі дерева на узбіччях спалахували багрянцем і швидко гаснули десь позаду.

На передньому сидінні поряд з водієм спостерігала за агонією літа Жанна Валеріївна Коломієць, ще кілька тижнів тому талановита, успішна, а найголовніше — перспективна журналістка столичного глянцю, а нині... Ким вона була зараз, жінка воліла не замислюватися, тому їхала тиха й небагатослівна. Місцевий підприємець, а разом громадський діяч Володимир Діденко розмовами не обтяжував, лиш раз по раз кидав короткі погляди й перемикав радіостанції, доки не спіймав потрібну.

«Така, як ти, буває раз на все життя... і то із неба...» Пісня линула з динаміків безперешкодно, наповнюючи думки подвійним сенсом. «Така, як ти, один лиш раз на все життя... Не вистачає каяття, коли без тебе я...»

Пасажирка мимоволі зіщулилася, коли надривне «я», вочевидь, різонуло по живому. Боляче. І як недоречно боляче. Спробувала приховати розбурхані емоції за усмішкою, однак це вийшло настільки недолуго, що мусила поспіхом відвертатися, упершись чолом у бічне скло. Щоправда, досвідчений чоловік зробив вигляд, що не помічає, завбачливо всміхнувся і потягнувся за телефоном.

— Жанно Валеріївно, перепрошую, маю зробити дзвінок. Ви дозволите?

Кивнула поспіхом, голос зрадницьки затремтів:

— Авжеж...

Відчувала, що телефонний дзвінок був лише приводом, проте за цих обставин зголосилась би на що завгодно, аби лиш їй дали спокій.

— Алло, Віталійовичу, день добрий. — Діденко нарочито говорив бадьоро й задьористо. — Наша домовленість лишається в силі? Так, маємо встигнути. Сушарки працюють на повну потужність, тому... Як цього понеділка? Не люблю я понеділків, ти ж мене знаєш... Ну вредний Володимир Діденко, вредний. А що поробиш? Зіночка моя? О, вона...

Жанна інстинктивно перевела погляд на чоловіка, коли в голосі забриніла... раптова, геть неочікувана й така недоречна в діловій розмові ніжність...

— Зіна — свята жінка, Петю, свята. Інша б на її місці давно втекла.

Краще б він цього не говорив, а їй не треба було слухати. Чомусь одразу пригадалися касети, оті колишні-колишні, плівку яких магнітофон міг «зажувати». От її зараз і жувало... Але справжню плівку можна було дістати вчасно, настроювати на олівець чи ручку й відмотати. І все дивовижним чином налагоджувалося, пісня звучала заново.

— Ех, Петю, Петю, не знаєш ти жінок. Це такі створіння... Можеш життя прожити, як то кажуть, і в горі, і в радості, а потім одного дня хоп — і сюрприз. Як не твоя. Щось я, друже, розбалакався не на жарт, а в мене ж гостя. Своїм вітання передавай. Так, на зв'язку. Бувай.

Проникливі чоловічі очі неначе запитували: «Чи полегшало?»

— Жанночко, тепер я цілком і повністю до ваших послуг. Ми, до речі, майже на місці. Можна сказати, домчали. Праворуч знак, бачите?

Кивнула, перевела погляд на темряву, що виснула на горизонті й розросталася навсібіч. На тлі розового неба й справді проступав знак. Такі встановлюють на в'їзді до населених пунктів. Жанна бачила схожі й бачила по-справжньому своєрідні, якщо не сказати «ексклюзивні». Швидко пробігла літерами згори вниз — Горбове¹. Ну от, таки на місці.

— А село, до речі, Жанно Валеріївно, з історією. Кажуть, перше поселення тут виникло ще в 1567 році поблизу могутнього листяного лісу. Ця місцевість тоді мала назву Горбов бор. Красиво, правда ж? А вже 1861 року в Горбові жило 1800 душ. Хоча вам, столічній пані, ці цифри, мабуть, смішними здаються. Ніби в інший вимір потрапили?

— Ну що ви... До паралельного світу далекувато. — Вона навіть встигла всміхнутися. Так, з отією самою дурнуватою усмішкою на обличчі й збагнула, що повітря в салоні стає якимось драглистим — ні вдихнути, ні видихнути. Жінка ще спробувала розщібнути гудзик на плетеній кофті, але одурманлива млість уже повзла тілом, дзвеніло у вухах, перед очима вистрибували цяточки, а потім дорога різко гойднулася вбік. Останнє, що пам'ятала, — тягучий чоловічий голос та окремі слова, що ніби прориваються крізь невидиму перепону.

¹ Сучасна назва села в Чернігівській області. Давніша — Горбів. У тексті вжито обидва варіанти залежно від часу описуваних подій. — *Ред.*

— Жанно... Жанно Валеріївно, що з вами? Вам погано? Ви мене чуєте, Жанно...

Уже не чула, не бачила, не розуміла й не відчувала себе. Чудернацьке відчуття падіння в невагомість. Суцільна та безмежна, неозора пустка. А потім холод. Хтось лякає мокрими долонями по щоках і гучно дихає в дикій пустці. Господи, чому так холодно? Холодно й темно. Повільно розплющила повіки. Студене повітря безперешкодно проривалося до салону автомобіля крізь відчинені дверцята й розтрушувало чудернацькі білі цяточки, що миттєво танули. Невже сніг? Так ще ж учора ніби літо було...

— Жанно! Слава Богу! Що ж ви мене так лякаєте, ну?

А й справді, крихітні, такі дрібні-дрібнюсінькі сніжинки осідали прямісінько на сиву бороду Діденка.

— Усе добре, Володимире Семеновичу. Правда. Уже минулося, — силувалася так-сяк усміхнутись, проте виходило не вельми переконливо. Стурбований чоловік супився, зітхав, ойкав, скрушно прицмокував язиком, а потім життєвий досвід, вочевидь, таки підказав, що й до чого:

— Ай-ай-ай, Жанночко, що ж ви не попередили старого діда? Я б тихіше їхав. Вам уже краще? — Принциповий підприємець зараз більше нагадував турботливу квочку. — Та я б і не наполягав, коли б знав. Господи, знайшлися б люди... Жанно, ви не подумайте. І знайдуться. Може, ну його, оте замовлення? Вам би поберегтися треба.

Квапливо хитнула головою, боячись, що очі видадуть хвилювання.

— Ні, Володимире Семеновичу, страшенно не люблю нерозпочатих справ.

Помітив, може, навіть зрозумів, що й до чого, однак вигляду не подав. Проникливі люди, коли треба, знання при собі лишають. Щоправда, подивився на неї вже якось інакше, либонь, по-батьківськи, чи що? Бо з гіркотою...

— Ну от. Шостий десяток на світі живу, а вас, жінок, зрозуміти не можу. Та й хто зрозуміє? Ой, заждіть, у мене ждесь тут хустина тепла була. Дружина, знаєте, усе зі спиною мучиться. Ось так... Тепліше, правда?

Кивала, щільніше загортаючись у вовняну хустку.

— А онде й кладовище праворуч. Бачите? Нас там уже ждуть...

* * *

Наступного ранку прокинулася від крику й злякано скочила з ліжка. Хтось із дітей плаче. Правда, незвично так, ніби з давнього минулого. Прислухалась, але плач долинав знадвору. Надокучливий, вередливий, він раз по раз збовтував тишу, аж доки Жанна не зрозуміла, що це верещить сусідська коза.

— А щоб тебе... — Жінка впала на ліжко й затулила долонями лице.

Десь поряд, мабуть на столі, цокотів будильник. Древній-древній, вона чомусь думала, що таких уже давно ніде немає, а виявляється, дарма. Монотонне й розмірене цокотіння «круглого звіра» неначе гвіздки заганяло:

— Вста-вай, вста-вай, вста-вай...

Жанна затулила вуха й відвернулася до стіни, упершись обличчям у ворс килима. Прокляття. І чому його досі звідси не зняли? Висить, мабуть, з радянських часів, ще й, либонь, досі фотографуються на тлі цього чуда. Хоча кому тут фотографуватися? Мо', свекрам? Підвела очі до стелі, а там — сотні, якщо не тисячі, дрібнесеньких тріщин. І вздовж біжать, і впоперек, нагадуючи зморшки епохи, котра свій довічний термін чомусь одбуває в цих стінах. Та й хіба лише в цих? От питається, що Жанна тут загубила?

Вона ніколи не любила гостювати у свекрів. Ніколи. З перших днів стосунків з Максимом вони якось виокремились, чи то пак відкололися від сільського раю. Приїздили — так, проте рідко. Пенязівка для Жанни стала уособленням краю світу, її персонального. І хоч село розміщувалося поблизу районного центру, ця обставина мало чим допомагала в тривалій та незворотній агонії вимирання. Нині тут лишилися, як кажуть місцеві, «щитані» хати, у яких дух людський жевріє. Глушина дика, ледь не первозданна. Принаймні після гамірливого Подолу Жанні здається, що людство просто вимерло, щезло.

— Ме-е-е... Ме-е-е...

— Та замовкнеш ти сьогодні...

— Ме-е-е-е...

Жінка зітхнула й сіла, спустивши босі ступні на дерев'яну долівку. У щілинах між мостинами вільно гуляли протяги. Ну от, зате килими на стінах висять. Встромила ноги в столичні капці, накинула халат на плечі, підвелася і підійшла до вікна. Не так старий, як бувалий будинок дивився вікнами в сад, а там

жовтень натхненно золотив верхівки яблунь. Жанна навіть спробувала заплющити очі й вдихнути оту незорю позолоту, коли тієї самої миті з господарського двору почувлися дзенькання відер, голодне рохкання і сердиті хазяйські погрози:

— А щоб тебе, Борько. Відійди. Відійди — кажу! А то заріжу к такій матері.

Вочевидь, свекор годує хазяйство запізно, адже свекруха, учувши симфонію ранкової трапези, кричить з городу:

— Василю, де оце ти валандався? Поможи картоплю перенести. Скільки тим сіткам на сонці пектися?

— А скільки треба, стільки й будуть стояти. Піду зараз карасів чистити. Там, мо', на дві пательні буде. Чуєш, Галю? Риби хочу.

— Картоплю перенеси, кажу.

— Та щас.

Жанна відвернулася, наче їй хто під дих дав, коли того найменше чекала. Це тобі, дівонько, не твоя комфортабельна орендована квартира на Подолі. Ласкаво просимо в Пенязівку. Тутечки і «йога» своя, і ритуали, і сніданки, і медитації. Жінка озирнулася так, ніби могла розгледіти щось інше, приміром станцію метро «Поштова площа», до якої десять хвилин пішки, натомисть погляд спіткнувся об шматок обвислих шпалер у кутку. Звичайнісіньких паперових шпалер, найдешевших. Колись вони, мабуть, були красивого блакитного кольору, а зараз... Нині це видовище більше нагадувало велетенський знак оклику в кінці речення. Мовляв, ускочила ти, Жанночко, по самі вуха. Гепнеться на голову оте брудне й геть вицвіле «небо», ще трошечки —

і гепнеться. Принаймні голову мимоволі, але постійно хочеться увібрати в плечі. Та кого вона намагається обдурити? Утекти хочеться звідсіля якнайдалі.

Жанна навіть ступає крок — один-другий-третій, однак повертається чомусь до дивана під стіною. Стягує ковдру, швидко ховає в шафу подушки й постіль, рвучко сіпає половинку — і диван складається, наче зойкає. Жінка застеляє бідолаху квітчастим пледом і зиркає на годинник — дев'ята. Уже дев'ята. Що ж, у дітей, вочевидь, добігає перший урок. Про дітей думати найскладніше, тому Жанна старається відігнати ці думки якнайдалі. Мовляв, школа та й школа, Куликівка, звісно, не столична гімназія, це зрозуміло, от тільки що тепер удієш? Мусили. Головне — не застрягнути в цьому «музеї» назавжди. Вони не затримуються. Усе буде добре. Буде. Треба лиш трошечки зачекати, зовсім трошечки...

На цій думці магія ранку з обов'язковим позитивним мисленням спіткнулися, як то кажуть, з розгону. Жанна тихенько сіла на вже зібраний диван, підібгала ноги під себе, як робила це давно-давно, ще дівчатком, і заплющила очі — the end.

— Галино, так ти йдеш рибу смажити чи ні? Я карасів хочу! — почулось із стареньких облущених сіней, а важкі кирзові чоботи тупотіли так голосно, наче це вони зголодніли. Свекруха мусила облишити перебирання картоплі й таки піти до чоловіка. Чи до карасів? Стежка тулиться до вікон їхньої тимчасової спальні, тому в прочинену квартиру заповзає жіноче сичання:

— А щоб тебе... І де ти взявся на мою голову, тригладітор...

Жанні хочеться затулити вуха та вимкнути цей недолугий ранок, натомість жінка скручується калачиком і робиться маленькою-маленькою, майже непомітною, ніби й нема її і ніколи не було. Свекри гомоняють на кухні, шкварчить олія, будинком розтікається запах смаженої риби — огидний до одуріння, а запитання лізуть з усіх щілин:

— Невістка досі не виходила? Ото ще городська цяця. Могла б і вона риби підсмажити.

— Погано їй, хіба не бачиш? Хоч би знову в больницу не заgrimіла. Усе в тому Києві спустили, за душею ні копійки. А за що лікуватись?

— Не, добрі карасики, Галько, аж солодкі. Мо', піти покликати, га? Хай би посмакувала.

— Сама вийде. А як спить? — Свекруха совала чавунки до печі, лаштуючи борщ на вечерю. Окрім запаху смаженої риби, виразно потягло вареною капустою. Треба віддати господині належне — Галина Іванівна дбала про всіх, як могла: і приготувати встигала, і так-сяк прибрати, ще й машину пральну витягла в сад, щоб невістка не гнулася над тазиками.

— Еге, так вона й до обіду спати буде.

— Що ти розумієш! Цілу ніч вовтузилася, видно, погано було. А вранці Максима з дітьми провела й така зелена зробилася, така ніяка. Страшно дивитись.

Свекор смачно прицмокнув.

— Видно, слабі баби в Києві тому, Галю. Непутьові. Прийдеться нашому синку на своєму горбі сім'ю тягнути.

— Спасибі Богу, що хоч Мишко Прокопенко Максима в адміністрацію пристроїв. У тій... Як її, Васю?

— Об'єднаній територіальній громаді. О-те-ге.

— Еге. Те-ге. Бо що з Києва того? — бубоніла свекруха, ніби «Отче наш» читала. — Дорого — страшно. Таксуй не таксуй, а оренда квартири ой кусяється. І журналістом попробуй зароби. Як де лучше платять, так все зайнято. А тут як-не-як перший заступник голови. Ще б невісточку кудись пристроїти хоч ненадовго. Щоб як у людей.

Двері до першої кімнати, а разом їдальні та кухні, легесенько, ніби ненароком, смикнув протяг, за сусідським парканом, мабуть, усоте за ранок заверещала коза, а свекор, простий сільський чоловік, не довго думаючи, виплюнув кістки прямисінько в миску:

— Щас... Кому отутечки, Галько, оті писаки потрібні? Хай пише тепер про корів і свиней. Ги-ги. Іч, як складно вийшло. А головне — чиста правда. Од Києва одскочила й зразу ж всралась.

— Цить ти, дурень старий. Їж давай і будемо картоплю перебрану в погріб опускати. Максим казав, що в інтернеті їхньому морози намальовані. А мо' ж, таки до вечора вправимось.

Коли хряснули вхідні двері, нею опанувало відчуття, ніби помиї підступили під самісіньке горло й вона от-от ними захлинеться. Ще місяць тому Жанна подібного не подарувала б, натомість влаштувала б показовий виступ про свою — і лише свою! — історію успіху, що ого-го. Бо чого досяг їхній синок у Києві, а що встигла реалізувати вона? Про корів і свиней, кажете? Що ж, про корів і свиней. Жінка рвучко підвелася, рішуче підійшла до трюмо, яке хтось колись поставив у куток, смикнула штору вбік, і сонячне

проміння миттю наповнило кімнатку, вихопивши із сутінків знайомий силует.

— А тепер, Жанно Валеріївно Коломієць, розкажи, хто ти є?

Жінка у відображенні дивилася прямисінько в очі — прискіпливо, з викликом. Мовляв, оце і все, що лишилося від тебе колишньої? Ану ж бо, будь чесною бодай сама із собою. Як таких називають? Як? Старородящая? Спересердя вхопила гребінець, аби хоч щось хоч якимось привести до ладу. Волосся завжди було її окрасою, однак цієї миті стильна зачіска нагадувала скуйовджене кубло. Ще трохи — і свина засвітиться. А довкола очей що за павутиння? Вказівними пальцями натягнула шкіру, спробувала всміхнутись — і сахнулась. Обережно, так, ніби могло струмом ударити, поклала долоні на ледь-ледь округлий животик. Пальці зрадницьки тремтіли. Повернулася вліво, вправо... Рожевий атлас підкреслював опуклість ліній і здавався таким недоречним у цих стінах: чудернацька забаганка столичної цяці... і не більше.

— Так, Жанночко, так. Ти тут чужа... І ніколи своєю не станеш. — Жінка мимоволі вирівняла спину й розправила плечі. — От і добре. Про корів і свиней? Значить, буде і про корів, і про свиней.

— Ме-ме-ме... — наче відчула, бо верещала, аж заходила сусідська коза, дерлася на огорожу й уперто сіпала ціпок. Однак Жанна того вже не чула, натомість дістала із шухляди старенький ноутбук, підсунула ближче стілець, поспіхом сіла й зиркнула спідлоба на будильник.

— Нічого-нічого. Для початку вистачить і двох годин... Ось так. Дванадцята нуль-нуль. Ти продзвениш опівдні.

За мить стрілка курсору спіймала папку з короткою назвою «Книга», два легенькі натискання — і на весь робочий стіл вигулькує могильний надгробок. Нічого особливого. Ніби. Звичайне «робоче» фото з тих, котрі звикла робити, збираючи матеріали для чергового проєкту, адже потім значно легше «оживляти» картинку в пам'яті. От і зараз схилилась і здивилась уважніше. Осінь. Це помітно, бо в небі народжується перший сніг. А внизу, біля самісінької землі, плететься барвінок. Зелений, кучерявий, він тягнеться на могилу, котра нічим не вирізняється з-поміж інших. Прямі лінії, камінь сірого кольору, здається, не мармур. Чорний прямокутник посередині, а в ньому — жіноче обличчя й напис «Пономаренко Франциска Францівна». Нижче цифри, у які вмістилося життя. 9.08.1895—7.10.1980.

Жанна заплющує очі, мить сидить у суцільній тиші, бо навіть сусідська коза замовкає, упокорена таїнством небаченого досі дійства. Затим жінка розплющує повіки, голосно видихає, так, ніби з повітрям вивільняє внутрішню тривогу, страх, розчарування, біль, образу, усміхається незнайомці й з надією, адже, крім неї, уже нічого не лишилося, шепоче:

— Ну от. Час починати знайомство... Найзагадковіше знайомство в часі.

Чужинка

Іди зі мною через три світи —
Крізь небо, пекло і шляхи безкраї...
Моєму сердцю снишся тільки ти...
Нам болісно далеко ще до Раю...

Хай сотні фраз, що спалюють дотла
Не розірвуть тонкий зв'язок між нами...
Так хочеться безмежного тепла...
Ми стоїмо, розвіяні вітрами...

Між небом і землею — я і ти...
Дві постаті, два грішники, дві муки...
Навік з тобою... Через всі світи,
Ніколи не роз'єднуючи руки...

Марина Лапай

Горизонтом ширилась і розтікалась велетенська чорнильна пляма такого пронизливого фіолетового забарвлення, що вишні, які саме стояли у цвіту, бен-тежно тулилися до тинів. Здавалося, що в небесній канцелярії планували зробити запис, але ненароком, а може, і навмисно перекинули чорнильницю — і зародилася гроза. Їй судилося стати першою навесні 1923-го, однак саме тією грозою зустрічала чужа

Франциска Францівна Пономаренко. 1920 рік

й незвідана країна австрійську піддану Франциску, у дівочтві — Цайтлер, нині — Пономаренко. Не дивно, що жінка вдивлялася у далеч з осторогою і виразним передчуттям лиха. Тривожила гостю незвична дика тиша, ота коротка, швидкоплинна мить повного затишшя перед бурею. І в цій тиші дитячий голосок довірливо запитував:

— Тату... Таточку, це вже твій дім? Твій?

Жінка скинула погляд на чоловіка, у якого, здавалося, знала кожну рисочку, лінію і навіть порух брів. Коли він бентежився, хвилювався чи розчулювався, то мимоволі мружив очі, наче обрізав картинку світу до найсуттєвішого, найнайголовнішого. Ось і зараз Франциска впізнавала погляд, щоправда, нині ці найрідніші очі ховали щось таке... геть невідане досі. Певно, якби щастя могло боліти, то це було саме воно.

— Тату, ми вже приїхали, правда? — не вгавала потішна, допитлива Фанечка. Уже пів року, як вона навчилася розмовляти, і тепер дорослі мали з тим небабякий клопіт, адже мала не вмовкала ні на мить. От і зараз старші брат із сестрою позатихали, стомлені довгою дорогою, а Фаня тулилася до тата й зрештою відволікла його, бо Захар усміхнувся до дитини змовницьки, умить підхопив і підкинув угору. Дівчинка зайшлася радісним сміхом.

— Так, доню, це мій дім. Село Горбів. Подобається?

Дитина кліпала оченятами й довірливо кивала, бо в три рочки тобі подобається весь світ, аби лиш батьки були поруч. Захар опустив Фаню й одразу ж широко-широко розкинув руки для інших двох.

— Ану ж бо, Іване, Марійко, ходіть до тата на руки.

Захар Васильович Пономаренко. 1920 рік

Франциска дивилась, як поспішають до батька найстарший Іванко й середня донечка Марія. Ще сонні після гоїдання на підводі, вони тягнулися до Захара, не розуміючи як слід, що відбувається і де вони опинились. Чоловік пригорнув їх до себе, підвівся і випростався на повен зріст, дивився на дорогу, що вела до рідного села, і не йняв віри. Здавалося, що роки служби в царській армії, полону та подальшого життя в чужій країні розвіялися, наче й не було їх. А скільки разів у нав'язливих нічних сновидіннях він бачив ось цю дорогу... Не злічити. І щоразу прокидався в холодному поту, душив крик та міг аж до ранку лежати, адже жодного разу її так і не здолав. І ось... шлях тулиться до ніг, наче вірний пес, що все життя чекав на його повернення.

— Франциско, ходімо. Здається, на дощ збирається...

Жінка згідливо кивнула, бо переймалася, що весняна злива застане їх у дорозі та змочить до нитки, проте водночас інтуїтивно, якимось незбагненим чином відчувала, що чоловіку потрібен час для усвідомлення. Так буває, коли чекав на щось так довго, самовіддано й нахненно, що вже не знаєш, як це... не чекати...

Однак злива не жінка. Ось перші краплі вдарились об землю, а за мить небо спускалося додолу нестримними потоками води. Коли ж серце чорнильної плями розпорола траєкторія блискавки, від обрїю до обрїю покотився гуркіт стихії, розбудженої та розбурханої у своєму дикому шаленстві.

— Матінко Божа, — вражено прошепотіла Франциска й чимдуж кинулася до підводи. Дорослі садовили дітей на воза, кутали їх у ковдри, котрі придбали в подарунок для української рідні. Василь, високий худор-

лявий чоловік, що зголосився підвезти їх з вантажем до села, убирав голову в плечі й ошелешено гиготів:

— Оце зустрічає вас Горбів, рідна сторона, оце і я понімаю. Видно, вельми скучило! Та сідайте швиденько, Ф... Фран... — а далі й забув як, ще якби не гроза, може, і згадав би, а так... Сплюнув і пробубнів собі під носа: — Німка.

Франциска назавжди запам'ятала, як, в'їжджаючи в Горбів, заплющувала очі й молилася Матінці Божій, щоб подорож на батьківщину її чоловіка минула в добрі та злагоді. Але серце хіба обдуриш — воно скимліло в грудях, тоді як жіноче єство, котре скоріш відчуває, аніж розуміє, уже знало: не до добра ця гроза, поганий знак. Ошелешена й схвильована, жінка тулила до себе дітей і ревно молилась. Отак з молитвою на вустах і громовицями в піднебесі заїхала до українського села на Чернігівщині та, котрій судилося стати його берегинею.

* * *

Пізнім вечором Жанна купала Варвару в тазику, який поставила в центрі кімнати, попередньо застеливши підлогу клейонкою. Черпала ківшиком нагріту воду із цинкового відра й лила донечці на голову, худенькі плечі, спину, повертала лицем до себе та змивала пахучу мильну піну із животика, почуваячись геть безпорадною, залежною від умов — чи то від умовностей — нового побуту. За кілька тижнів вона встигла зненавидіти осінь у Пенязівці. Бо за що її було любити?

Сутеніло рано, дітей привозили зі школи затемна, добре, що виручала група подовженого дня. Вечеряли по черзі: спершу годували малих, затим до столу

сідали свекри. Жанна зазвичай перехоплювала щось нашвидкуруч, могла доїсти після котрогось із дітей, так і не дочекавшись чоловіка з роботи. Потім овальний і доволі великий стіл (це, до речі, єдина річ, яка їй тут подобалася) ретельно протирали, Варя несла ранець, діставала зошити й підручники, дід становив онучці настільну лампу, і отак вона вчилась. У другій кімнаті, що стала спальнею і для них із чоловіком, і для дітей, теж стояв стіл, однак його одноосібно займав шестикласник Ваня. Син якраз увійшов у той непростий вік, коли особистий простір ототожнювався зі свободою, тому вперто й затято виживав сестру, доки вона сама не попросила вчити уроки в іншій кімнаті. По завершенні ери під назвою «Письмові завдання» починався ритуал вечірнього купання.

— Мам...

Жанна відволіклась і подивилася на дочку. Варя стояла в тазику й мружилася під струменем води.

— Що, доцю?

— А я отримала дванадцять за твір. Пам'ятаєш, про осінній сад? Це ще минулого тижня було... У п'ятницю. Тому ти й не помітила оцінки в щоденнику.

— Правда? — перепитала, здивована, що дочка не похвалилась, як тільки повернулася додому. Варя зазвичай ділилась усім й одразу. Відкрита й щира дівчинка не вмiла ховати почуття в собі.

— Моя розумниця, — усміхнулась і мимоволі пригадала її трирічною. Ванна, до країв наповнена пінкою, у дитячих рученятах гумове качатко. Його подарували колеги з редакції одразу після Вариного народження. Зараз донечці сім, виповнилось у вересні,

вона перейшла до другого «нушівського» класу, любить читати, пише твори, а купається у звичайному емальованому тазику. Що ж, вочевидь, саме так виглядає їхнє з Максимом фіаско.

— Мам...

Жанна розсіяно кивнула.

— А Валентина Іванівна сказала, що моя англійська без-до-ган-на. — Дочка спробувала навіть передати інтонацію вчительки, старанно промовляючи останнє слово по складах, і Жанна нарешті здогадалася, що її дівчинка, як уміє, намагається втішити маму. Збирає хороші новини про свої дитячі успіхи й намагається бодай якось поліпшити настрій, коли опиняється сам на сам.

— Авжеж, моє сонечко. Хто б сумнівався. Треба татові сказати, щоб підшукав у Куликівці репетитора. І братові теж. Йому б ще математику підтягнути.

Варя миттю протерла очі.

— Так тато ж математику добре знає.

— У тата, доцю, зараз багато роботи. Дуже багато. Іване! Ваньку, ходи-но сюди, будеш митися, доки вода тепла.

— Зараз, — озивається з першої кімнати невдоволено. Із сином усе складніше. Воно зрозуміло чому. Йому дванадцять, пішов тринадцятий. Ванько помітно підріс за літо, витягнувся та схуд, а вона все ніяк не звикне до його нової статури... і звичок. Та і як при звичаїтись, коли веселун та реготун Ванюшка воліє лишитися на самоті, встановлює кордони й не поспішає ділитися будь-чим, як робив завше? Це так, ніби її вагітність та вимушений переїзд якщо не обірвали

незримий зв'язок між ними, то суттєво його ослабили. Ось, будь ласка, зазирнув і мовчки став у порозі.

— Синку, поклич діда. Треба воду винести.

Насупився, підійшов, вилив воду в порожнє відро й демонстративно поніс до дверей, помітно нахилиючись, бо ж таки заважке. Проте Жанна змовчала, зачіпати не стала, одягнула Варюшу й вивела до першої кімнати, де вже лаштувалися до сну свекри. Сільські люди звикли лягати рано та прокидатися вдосвіта. Цей ритм диктувала нескінченна вервечка клопотів, однак зараз подружжя мусило підлаштовуватися і зважати на дітей та онуків, через те Жанна почувалася зайвою. Бачила, як Галина Іванівна позирала на годинник, чула зітхання і розуміла причину. Ота «причина» і її спокій виїла, пекла образою та жалістю до себе — самотньої, вагітної і, здавалося, геть непотрібної... йому.

Чоловік укотре затримувався допізна. Як би страшно це не було визнавати, проте Максим майже не буває вдома. Зранку їде, а повертається... хіба переночувати. Інакше й не скажеш. Он Василь Петрович уже куняє на стільці, бо навіть обов'язковий випуск ТСН пів години як закінчився. Максима й досі нема. Потягнулася до мобільного — ані дзвінка, ані повідомлення.

— Зайнятий, видно. У них там завтра сесія... — заспокоює свекруха чи то себе, чи її.

— Мабуть. Варюш, зараз Ваня домиється, і в ліжечко пора.

У дитячих очах душа навстіж.

— А татко?

— Що тато? Уранці прокинешся і побачитеся, — відповідала безтурботно-радісно, благо, що професія

навчила балаканини, однак сину того не ризикує говорити. Ваня і не питає. Підлітки не запитують, не розповідають і не цікавляться, аж доки якоїсь хвилини не втнуть таке, що стовідсотково приверне увагу дорослих. Вечір тим часом глибшав, натягуючи темінь під вікна, вогко дихав посеред голого саду, шарудів гілкою білого наливу. За пів години в першій кімнаті затихли свекри, а «дитячий» диван, адже на ньому спали діти, відскрипів та відойкав.

— Вань, а як твої справи в школі? — прошепотіла в темряві, коли Варя мирно сопіла на своїй половині. Син мовчав. Жанна терпляче чекала, сподіваючись, що її хлопчик таки визирне з-під захисних обладунків. Не діждавшись відповіді, ніжно торкнулася плеча, відкрила ковдрою і поцілувала в щоку, тішачись, що не відсахнувся, не смикнувся і не втік, мов ошпарений.

— Вань...

— Мам, лягай. Я спати хочу.

— Спи. Я вже тата... дочекаюсь...

Розвернувся до стіни й буцнув коліном об килим. Маленький дорослий мужчина. Жанна ще трохи постояла, дослухаючись до знайомого й такого рідного-рідного дихання. Інстинктивно поклала долоню на живіт, провела по випуклості, яку стороннє око навіть не помітить, зітхнула й навшпиньки підійшла до столу. Відсунула вбік стосик підручників, тихесенько, щоб не штурхонуть ніжками об підлогу, підсунула стільчик, сіла. Поряд, нагадуючи про реальність, кавкнув мобільний — повідомлення у вайбері: «Жанночко, вибач, аврал. Ночуватиму в Мишка Прокопенка, бо вирватися — ніяк. Завтра про все розповім. Цілую».

Жанна перечитала ще раз. Завтра, значить. Що ж, завтра — то й завтра. Увімкнула ноутбук і зітхнула:

— Як же я тебе розумію... Франциско Францівно... Пономаренко.

* * *

Найцікавішою забавкою для дітей стала піч, звичайна українська піч із кошином. Господиня оселі Горпина Іванівна Пономаренко позирала на заморських унучат, що грілися на теплому черені й цокотіли між собою якоюсь чудною мовою, зітхала розчулено й потай утирала непрохані сльози краєчком вишитого фартуха.

Франциска запам'ятала матір Захара за отим вишитим фартухом. Тканина темна, і квіточки на ній барвисті стрічечками. Що ще на ній було, уже й не пригадає, а от руки, руки, якими сина обіймала-голубила-пестила, їх наче не пара була — десятки. Як угледіла мати сина, бліда зробилася, мов піч, яку перед Пасхою якраз охайненько підбілили, стояла біля неї непорушно, у грудях оніміло й заціпеніло все — ні вдихнути, ні видихнути, а потім... Плач стояв такий — на весь куток. Сусіди позбігалися. Думали, що біда, аж радість така, що й словами не описати, хіба голосити: син, синочок, Захар, слідочок якого вже й загув за стільки-то років, вернувся! Он який — чепурний, ошатний і статний. Ще ж і не сам — із сім'єю. Адіточки які гарнесенькі, а які чудні, змокли, пташенятка, то Горпина ж їх зразу й на піч витоплону. І все — пропала, нема їй ні дня, ні години, роботи нема аніякісінької — ото б тільки сиділа й на сина

дивилася, дивилася, не кліпаючи, кожную рисочку, складочку й волосиночку поглядом убирала.

Франциска споглядала ту радість світлу, те щастя неосяжне й собі сльози ховала. За час подружнього життя рідну мову чоловіка якщо не вивчила, то більш-менш розуміла. І оте її «синок, синочок» просто в серце поцілило. Дякувати Богу, що вони таки зважилися на поїздку. Та й уже могли собі дозволити, бо, як кажуть, упевнено стояли на ногах, мали певні заощадження і статки. Чомусь перед очима враз постала рідна матінка. Барбара. Сердешна, світу за слізьми не бачила, коли вицілювала їх на прощання, пригортала, обіймала, до грудей тулила й плакала, так плакала, наче востаннє бачила. Франциска здригнулась і відігнала подалі важкі думки. Погостюють, познайомляться, натішаться, однією родиною поживуть певний час — та й назад, до Австрії. Там їхнє вогнище сімейне, у просторому кам'яному будинку на другому поверсі ціле крило відведено. Простір, воля, вигоди та затишок, бо кожную дрібничку, річ, колір і запах сама дбайливо вибирала, як і належить жінці.

— А ви... змокли, то на піч... грітися — запрошувала й припрошувала свекруха, ще й руками махала, показуючи, як на ослінчик стати, а звідти й на піч видертися. — Захаре, синку, ти б підсадив... Фра... Фа... Фаню.

Жінка кивала головою, що ні, а господиня розгублено озиралася і ближче до тепла гостю свою сядовила. Отак завдяки українській печі Франциска Фанею і стала, а пізніше й прийняла спрощений варіант імені, прийняла покірно й смиренно, як даність. Так само довірливо вслухалась у густий, басистий голос

Захарового батька. Василь Петрович Пономаренко примчав одразу ж, як тільки односельці переповіли неждану звістку про повернення сина. Улетів до хати, мокрий, розтривожений, обвів поглядом і видихнув:

— Ну, здрастуй, сину.

Франциска відчула, як біля печі виразно запахло кінями, лугом, хоч тоді ще не знала того слова, весняними травами та вогкою землею. У Василя Пономаренка руки хіба взимку бували біліші, а з весни й до пізньої осені кожна лінія, зморшка й відмітина мали колір обробленої ним землі. Та і як інакше, коли родина велика, діток Господь дав, мусиш годувати. А загалом це був крутого характеру чоловік, справедливий і суворий. Повернення сина, з яким уже встиг подумки попрощатися, стало дивом його складного, хоча насправді аж надто простого життя.

— Батьку, я ж не сам вернувся. Троє діток. Синочок Іван, дві донечки — Марійка і Фаня. Восени ще одне маля з'явиться, так що ви багаті на онуків. А ось це... познайомся, моя дружина Франциска, — і стільки в його голосі бриніло тепла, що навіть суворий Василь Петрович знітився, дивлячись в очі чужинки, яка так неждано-нагадано повернула їм сина.

— Франциска розуміє українську. І трохи говорить.

— Здрастуйте, — привіталася, старанно вимовляючи слово, усміхалася привітно й лагідно, як уміла. Може, ще й тому, що свого батька вже встигла поховати. Австрійського підданого Франца Цайтлера Перша світова війна відзначила важким пораненням ноги, а після того тривала виснажлива хвороба поступово забиравала життя. Тож порядна австрійська

Зміст

Передзим'я	7
Чужинка	20
Втрата	49
Сум'яття	86
Пускаючи коріння	117
Передчуття	160
Подвиг любові	203
Епілог	244
Післямова	261

Літературно-художнє видання

ПЕЧОРНА Олена
У затінку земної жінки
Роман

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *І. М. Давидко*
Художній редактор *В. О. Трубчанінов*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. О. Старова*

Підписано до друку 18.05.2021.
Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Literaturna». Ум. друк. арк. 14,28.
Наклад 3500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
у друкарні «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51
Тел.: + 3 8 057 717 53 57

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
 - на сайті Клубу: bookclub.ua
 - у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом
- Надсилається безоплатний каталог**

Для гуртових клієнтів

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@ksd.ua

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@ksd.ua

Печорна О.

ПЗ1 У затінку земної жінки : роман / Олена Печорна. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 272 с.

ISBN 978-617-12-8899-7

Ще місяць тому Жанна працювала журналісткою в столичному глянцевому журналі. Та через фінансові труднощі вони з чоловіком вимушені були переїхати у село, до батьків Максима. Жанна почувалася там чужинкою, що лишилася сам на сам із власними сумнівами. Раптова пропозиція роботи спрямовує її в невеличке село Горбове. Багато років тому доля привела сюди ще одну жінку. Тоді, у спалахах Першої світової, уроджена австрійка Франциска закохалася в українського полоненого Захара і згодом вирушила разом з ним до далекого, чужого краю. Як виявилось, назустріч пеклу Другої світової та нелюдським випробуванням. А одного дня ця чужинка, «німка», стала спасителькою та берегинею Горбового...

Чи допоможе Жанні історія незламної і чуйної Франциски вийти на світло із затінку власних сумнівів? Щоб не опустити руки та знайти оте загадкове жіноче щастя, про яке мріє кожна земна жінка...

УДК 821.161.2

Микола — очільник провінційного містечка, місцевий «князьок», улюбленець долі. Та що він робить тут, у хаті старої відьми Шептулихи? Вона — його остання надія на порятунок доньки. Двоє найближчих друзів Миколи вже втратили найдорожчих. Тепер його черга. Але замість старої його зустрічає дивне дівча — химерниця, «що думки читає». Звідки вона взялася?

Доля не знає випадковостей. Колись Микола та його друзі вчинили страшну наругу. Вони забрали те, що їм не належало. І час поновлювати рівновагу. Час віддавати. Тільки щира жертва врятує доньку. Чим заплатить батько за власні гріхи? І ким насправді є та, яку потайки називають химерницею?..

Її краса стала її прокляттям: чоловіки ждали її — і вони отримали бажане, а вона — невиліковну хворобу. Вона знаходить притулок у глухому селі Чорнобильської зони. Позаду залишаються понівечене життя в родині п'яків, чи то дитбудинок, чи то дім розпустити, звалтування за звалтуванням і син, якого в неї вкрали... Відверта сповідь грішниці, яка понад усе переймалася чужим болям!

Після загибелі батька та зникнення матері маленька Леся Райська опинилася в селі у бабусі, яка була їй не дуже рада. Дівчинка вірила, що колись мама повернеться... Єдиною втіхою самотньої дитини стало малювання — Леся мала неабиякий хист... але ніхто в селі цього не розумів. Уже доросла, Леся залишилася так само нетутешньою для односельців. Вона вміла намалювати сніг, дощ і найзаповітнішу мрію — та не могла стати для них зрозумілою. Одне слово — художниця! Та доля веде дівчину тільки їй одній знаними шляхами, і рано чи пізно до Лесі прийде і радість визнання, і справжнє кохання, і сенс життя...